

Apel irskih revolucionarjev.

Znani irski sodrug James Larkins je na zadnji seji nacionalne eksekutive Socialistične stranke v Ameriki prosil in dobil dovoljenje, da sme izdati apel za nabiranje prispevkov za žrtve lanske irske revolucije. Ta oklic se bavi z zgodovino in vzroki irske vstaje in je že zaradi tega zanimiv. Glasi se naslednje:

Sodrug! Hvala prijaznosti narodnega izvrševalnega odbora Socialistične stranke, ki je na posebni seji pred volitvami po zaslišanju deputacije o pravem namenu revolucijskega gibanja na Irskem in o dublinskih dogodkih z dne 24. aprila 1916 odobril potrebo apela za denarno podporo vdov in družinskih članov pripadnikov delavskega in socialističnega gibanja, ki so bili ubiti ali ranjeni pri junškem protestu zoper brutalno vojaško nadvlado in moralni pohoti, ki se je polastila Evrope, in ki se sedaj vsiljuje tudi državljanom te takozvane svobodne republike, izhaja sedaj ta oklic. Za uspeh takega apela je važno, da spozna vsak socialist v Ameriki resnico o vzrokih vstaje v aprilu 1916, o osebah, ki so bile udeležene, predvsem pa o namenu vstaje.

Irski upor so povzročili možje in žene, ki so osvetlili svoje službe delavstvu v vseh delih zemeljskega planeta. Ta upor ni bil ne protibrski, ne pronemški, ampak je bil upor za ljudstvo; prelvsem so bili pravi organizatorji, moški in ženske, razumevali dejstvo izza tega boja, prepričani socialisti.

Priznavajoč, da smo bili do gotove točke identifikirani z delom našega naroda, čigar protest je bil bolj čustvenega, duševnega in nacionalnega značaja, trdimo, da je bilo jedro gibanja v prvi vrsti namenjeno proti despotizmu, imperikalizmu in vojaškemu suženstvu, kar so neposredne posledice kapitalističnega sistema. Vsak član narodne vojske je moral biti reden član industrijske unije, bodisi strokovne ali pa splošno delavske; moral je s prisego, storično javno pred svojimi sodrugi, objubiti, da se nikdar ne pridruži vojski in da sploh ne bo nikdar podpiral vojne na Irskem ali izven Irške proti ljudstvu drugega naroda; da mora biti njegovo stremiljenje enako stremiljenju delavskega razreda na Irskem, da se uvede družabna lastnina, katere podlaga je industrijalna demokracija.

Razglas, ki so ga ti ljudje podpisali, so sestavili James Connolly, Michael Mallon in drugi člani socialističnega in strokovnega gibanja, ki so sedaj v angleških ječah in katerih imena ne morejo biti objavljena, ter pisec tega apela.

Narodna vojska je bila organizirana v Corku leta 1908. in ni nikdar dobila denarja ali druge pomoči od nobene osebe, skupine ali drugega gibanja; vse izdatke je pokrival organizirani delavski razred, njegove strokovne unije in neodvisna delavska stranka na Irskem, ki je socialistična. Glavni sedež gibanja, Liberty Hall v Dublinu, pripada strokovni organizaciji, ki ga je upravljala.

Ponavljam še enkrat, da je vsak član narodne vojske na javnem shodu pričel svojih tovaršev prisegel, da se ne bo bojeval izven mej svojega naroda, razun da bi pomagal bojujočemu se delavskemu razredu druge dežele. Prisegel je, da ne bo sprejemal ukazov od kralja, cesarja ali od katerekoli kapitalistične vlade, ampak da bo marširal in se bojeval le po naredbah ljudstva in le za zaščito ljudskih pravic. Prisegel je, da odkloni nabor, da rajši sprejme smrt na Irskem, ni

pirajoč se moralnim satrapom države, in da ne bo služil kot najet morilec, ki strelja in pobablja člane delavskega razreda katerekoli druge dežele.

Treba je vpoštevati dejstvo, da so bili irski delavci edini ljudje v Evropi, oziroma v deželah, ki jih je zadelo prokletstvo vojne, ki so odklonili boj na ukaz kapitalističnega razreda in započeli svoj protest s smrtjo; in nadalje je treba vedeti, da je dva dni, preden je Anglija napovedala vojno, pozvala sodelavce v prizadetih deželah, da naj se ji pridružijo in odklonijo vsako sodelovanje v vojni, bodisi z dovažanjem municije in blaga, bodisi z orožjem.

Zdi se, da se to historično dejstvo namenoma zamolčuje.

Če soglašate s temi ljudmi v njihovem protestu ali pa ne, morate obdrževati poštvalnost mož in žen, ki niso le pripravljivi živeti za stvar, ampak tudi v slučaju potrebe sami umro zanjo. Skoro vsi ti ljudje, ki so umrli, bili ranjeni ali pa zaprti, so bili oženjeni in so imeli družine, odvisne od njih. Jim Connolly je zapustil ženo s sedmimi otroci, Richard O'Carroll ženo in pet otrok, Michael Mallon ženo in štiri otroke, Billy Patriage ženo in tri otroke. Ti ljudje so bili aktivni voditelji unij, obenem pa aktivni člani socialistične stranke. Torej priznate, da je odgovornost in potreba poskrbeti za njih družine, resna.

Gotovo so v socialističnem gibanju te dežele možje in žene, ki goje enake ideale, kakor so ti možje in žene na Irskem živele in umirale zanje. In treba je priznati, da je bil najslavnejši dogodek v tem kasnevalu krvavih pohot v Evropi poštvalna vdanost za stvar, katere zglede so bili ti junaki. Gotovo bodo stari sodrugi Connollyja v tej deželi slišali klic njegove žene in njegovih otrok.

Pozneje pojasnim natančneje delovanje irskega socialističnega in strokovnega gibanja. Vsakega neverujočega Tomaža v gibanju pa upozorjam na članek Charles Edward Russella, katerega gotovo ne more nihče obdolžiti, da je za Nemes, ki je nasprotno v tej vojni izrazil svoje simpatije za stvar zaveznikov. Pisec iz Dublinja je podal svoje vtiske, ki so bili razposlani v članku Newspaper Enterprise Association. Ta članek je bil v deželi namenoma zamolčan, da ne bi prišla resnica v javnost. Edina izjema je bil Pearson's Magazine. Pač so prinesli ta članek nekateri socialistični listi kakor New York Call in drugi. V nekem odstavku pravi Russell:

"Resnica je, da je bila vstaja delavska revolucija, in na njenem dnu ni bilo nič drugega."

"Suho dejstvo ostaja, da je bila v svojem temelju delavska revolucija."

"Delavci in njih vodje so prišli za orožje, da bi porušili vladajoči industrijski sistem in ustanovili delavsko republiko."

James Connolly in njegovi prijatelji so poslušali klic.

Ta apel je imel biti izdan v času volilne kampanje. Ampak ker smo čutili, da imajo sodrugi v vodstvu boja znatno odgovornost, smo ga odložili do končane kampanje. Upamo, da ocenijo sodrugi to.

Prispevki se lahko pošiljajo na nastav "Irish Relief Fund, National office, Socialist Party, 803 W. Madison Str., Chicago, Ill."

Nepravi delavski boji.

Večina ameriških delavcev je o svojih lastnih interesih še zelo nejasna. To se izraža najbolj v delavski politiki te dežele. Američkemu delavstvu manjka vpogled v družbene razmere in znanje družabnih zakonov; zato ne pridejo do spoznanja, da je proletariatu vsa sedanja družabna organizacija nasprotna in da ni zanj rešitve v družbi, kakršna je sedaj.

Ameriški delavci so nasprotniki kapitalizma. Toda ta beseda ima zanje omejen in popolnoma nedoločen pomen. Da je kapitalizem družaben sistem, ki ne more biti v svojem bistvu drugačen, nego je, da je v kapitalizmu izkoriščanje nujno; da so gospodarske in politične razmere le dva pojava ene in iste reči — to so večini tukajšnjega delavstva naznana dejstva, s katerimi se ni bavilo, ker je smatralo strokovno organizacijo za popolnoma zadostno orožje delavstva in strokovne boje za edine proletarske boje.

Do tistega spoznanja, ki ga daje socializem, se je priborila doselej le majhna četa ameriškega delavstva, majhna namreč, če jemljemo ogromno maso proletariata v Zedinjenih državah v poštev.

Ta nesrečna enostranost, ki je kriva, da je tukajšnje delavstvo v mnogih rečeh daleč zaostalo za evropskim, odlikuje se sedaj in plodi sadove, ki so obžalovanja vredni. Delavci posnemajo v svoji politiki čisto slepo ostale interese in se poslužujejo sredstev, ki jim ne morejo prinesiti nobenega resničnega uspeha, ampak jih zadržujejo na poti do osvoboditve in jih obenem ponižujejo.

Neka posebnost ameriške politike je takozvana "lobby." Kakšno skupino, ki bi rada kaj dosegla, si napravi takorekoč v veži parlamenta svoj stan in skuša vplivati na zakonodajec v interesu svojih želja. Prvi pogoj take "lobby" je, da poišče stike s čim večjim številom poslancev in da skuša trajno nanje vplivati; pravi ideal je, da jih ima točrekoč privezane.

Po domače ni to nič drugega kakor nadlegovanje poslancev. Temeljna misel je ta: Toliko časa ti ne dami miru, da mi ustržeš, ker moraš spoznati, da se me na drug način ne izbežiš. V tem zmišlju je vsako sredstvo pritiška dobro.

Velenostri te taktike so prohibicionisti. Nobena legislatura, noben mestni svet, niti kongres v Washingtonu ni varen pred njimi. Z avdiencami, s svojo prasto navzočnostjo, z vsakovernimi, večinoma malovredno literaturo skušajo vplivati na poslance in znanjo biti tako nadležni, da jih najbržnejši zavarovalni agent ne prekosi.

Da bi izpodkopali njihov vpliv, se poslužujejo mokri enakih metod. Kakor ti meni, tako jaz tebi — je parola na obeh straneh, in neizogibno je, da igra med sredstvi vpliva tudi laž, obrekovanje in podobne čednosti veliko vlogo.

Vsakovrstni kapitalistični interesi se dajo na enak način zastopati v parlamentarnih predsobah. Njih delo je še najlažje, ker kapitalistični "ljudski" zastopniki večinoma vedo, komu so odgovorni.

Potem prihajajo militaristi, pa pacifisti, pa razni kupčevalci, pa "ugledna" društva, in vsi si ustanavljajo svoje "lobby" za svoje interese.

Ta način je sam po sebi obsodben vreden. Parlamenti nimajo služiti posameznim skupinam, ampak ljudstvu sploh. Tako vplivanje enostranskih interesov pa mora z malenkostnimi oziri ovirati veliko delo; in ker poslanci tudi niso sami velenostri, jim vedno predstavljajo malih slik omejuje obzorje in jih pripravlja do tega, da po-

zablajo ob malo važnih rečeh na zelo važne. Pri vsem tem je pa praktičen uspeh tega večnega moledovanja po predsobah zelo majhen. Če mora poslanec neprenehoma sprejemati zastopnike raznih, večinoma nasprotujočih interesov, se kmalu navadi, da napravi vsakemu prijazen obraz, da ima za vsakega pripravljeno ljubeznivo, a prazno frazo, njegovo uho postane avtomat, ki sprejema besede, ne da bi se misel bavila z njimi.

Tudi illinojsko strokovno organizirano delavstvo se je podalo na to pot. Sestavilo je neke želje in si je v Springfieldu ustanovilo svoj "lobby", da vpliva na državne poslance. Tu se ne vpraša, ali je dotični veljak republikanec, demokrat ali progresist. Da ima le glas v legislaturi, pa je dovolj.

Teorično se to prav lahko utemelji. Kje pa je kaj, za kar se ne bi mogla sestaviti primerne teorije? "Poslanci so izvoljeni od ljudstva; zastopati morajo vse ljudstvo; mi smo največji del ljudstva, torej morajo nas najbolj zastopati; povejmo ji mtedaj, kaj pričakujemo od njih, pa bomo dobili."

Tako izgleda stvar čisto logično. Le v resnici ni taka. Poslanci niso bili izvoljeni kot zastopniki ljudstva, ampak kot republikanec, demokrat, prohibicionisti, progresisti, to se pravi kot zastopniki določenih strank, kot glasniki gotovih interesov. Če pa pogledamo te stranke kolikaj natančneje, spoznamo, da zastopajo vse skupaj kapitalistične interese; različne kapitalistične interese, eni velekapitalistične, drugi srednjekapitalistične, eni interese žganjarske, drugi interese sodovske industrije, ampak vsi skupaj vendar kapitalistične interese.

Velika, usodepolna zmeta delavcev je pa ta, da moretore zastopniki kapitalizma zastopati tudi proletarske interese. Ne da jih nočejo; ne morejo jih, ker ne more nihče iz nasprotij napraviti soglasja.

Kapitalistični zastopniki lahko napravijo delavstvu kakšno majhno darilo, ki ne boli kapitalistov in se ne dotakne kapitalističnega sistema. Kadar jim njihovi gospodarji dovolijo kaj takega, tedaj se radi pokažejo v luči delavskih prijateljev. Toda take malenkostne koncesije morajo delavci vedno na drugi strani plačati; vse take pridobitve vise v zraku, ker jih tisti, ki so jih dali, zopet lahko vzamejo. Glavno je pa to, da utrjujejo kapitalistični sistem, namesto da bi ga omajale. Delavci se privadijo drobtinam, ki padajo z mize, pa pozabijo, da so njihove pravice na mizi. Zadovoljujejo se z moledovanjem, pa opuste boj.

Milost ne more rešiti delavskega vprašanja. Če hočejo delavci s parlamentom kaj doseči, ne smejo trpeti, da sede v njem njegovi nasprotniki, do katerih nimajo druge pravice kakor prošnja in ki lahko nekoliko prošnje uslišijo ali pa vso skupaj odklonijo, kakor se jim ljubi. Dobiti morajo parlament v svoje roke, da lahko sami tam odločajo. Svoje lastne zastopnike morajo imeti tam; ki so zavezani, da zastopajo njihove interese in izpolnjujejo njihove zahteve. Skratka: Zavladati morajo v politiki, ne pa prosjačiti.

Za to je pa treba spoznanja, da ni sovraštvo do posameznega kapitalista razredni boj. Razumeti je treba kapitalistični sistem in razredno organizacijo družbe. To se pravi: Naučiti se je treba socializma. Kadar bodo ameriški delavci socialisti, ne bodo beračili, ampak se bodo bojevali, ne za drobtine, ampak za celo pogačo.

Turčija se roga Angliji.

Odkar je Turčija kot zaveznica velesil na vojni z velesilami, je znatno zrastle njen uradni ponos in njeni državniški po popolnoma opustili tisti ponižen ali pa vsaj rezervirani način izražanja, kateremu so se bili privadili zlasti, odkar je Avstrija anektirala Bosno in Hercegovino, s čimer se je pričelo poniževanje Turčije. In odkar morajo Turki pomagati celo Nemeem in Avstrijeem na njih lastnih bojnih, se je samozavest Turčije še bolj povečala. Centralne sile potrebujejo sedaj njeno pomoč in jo morajo hočeš nočeš respektirati; to pa porablja zdaj njeni ministri in častnikarji, da se tudi sami čimbolj stavljajo v ugled.

Če se pogleda stvar natančneje, se mora pač priznati, da je to ugled, s katerim se dejanski položaj slabo vjema. Turčija je zaveznica Avstrije in Nemčije, ampak to zavezništvo je popolnoma pogoltnilo njeno samostalnost. Ševeda ne bi bilo nič drugače, ako bi bila postala zaveznica Angli-

je. In neodvisnosti si ne bi bila ohranila niti tedaj, če bi bila ostala nevtralna, ker bi se ji godilo tako kakor Grški, ali pa še slabše.

Turška vlada menda razume mučni položaj, v katerem se nahaja dežela, in zd se, da so jo mladoturki sploh le zato spravili na vojno, da bi ji s tem pridobili izgubljeni moralni ugled. Kajti drugemu ne more Turčija v tej vojni pač nič pridobiti.

Tako porabijo sedaj tisti, ki govore v njenem imenu, vsako priliko, da se nekoliko postavijo, in tako je mladoturški list "Ikdam" zapel tudi Angliji pesmico, ki ni le ponosna, ampak ima v sebi tudi prav dobro namerjeno in opravičeno ironijo.

Kakor je znano, so zavezniki v svojih mirovnih pogojih, naznanjenih predsedniku Wilsonu, navedli tudi zahtevo, da se mora Turčija izgnati iz Evrope, češ da se ne more nikakor asimilirati

ti zapadni kulturi. Na to vprašuje "Ikdam" porogljivo, če je bila izselitev Turčije potrebna, še preden je vstopila v vojni krog. "Če je tako — vprašuje turški list — kako si je tedaj mogoče pojasniti, da je angleška vlada še na predvečer vojne obljubila Turčiji teritorialno nedotakljivost? Zakaj ni Anglija tedaj še pred vojno zahtevala, da naj Turčija zapusti Evropo?"

Turški list bi gotovo tudi sam znal odgovoriti na to vprašanje. Izgon Turčije je postal v očeh Anglije le zato potreben, ker se ni Turčija pridružila njej; zaradi tega je postalo tudi mogoče, da zahteva Rusija Carigrad. Če bi Turčija sodelovala z zavezniki, ne bi nihče v Londonu in Parizu odkril, da je nedostopna zapadni kulturi, za katero pa itak tudi ni nikjer zapisano, da je najvišja kultura, ki bi bila na svetu mogoča. Anglija niti nima pravin Ikdam bi se ji lahko še malo bolj narogal. Prav s tem, da je vstopila v vojni kolo, je pokazala svojo sposobnost in svoje

nagnjenje za "zapadno" kulturo. Ona strelja s puškami, možnarji, topovi, strojnicami, ona napada z bajonetom, ona potaplja ladje s torpedi, ona meče bombe iz zraka; kaj se pa hoče še več za dokaz njene zapadne kulture? Kaj pa je zdaj na zapadu merilo kulture drugega kakor uspešnost v ubijanju in uničevanju. To "kulturno" izkušnjo je Turčija naredila in prestala; kulturnega razloga za njen izgon iz Evrope torej ni nobenega.

Pač pa je ta zahteva zaveznikov nov dokaz, kako malo cenijo vsa načela, kjer govore interese. Ali spada Turčija v Evropo ali ne — to je pravzaprav načelno vprašanje. In odgovor bi moral biti danes tak kakor večeraj. Pa vendar ni, ker se ne gleda na taka vprašanja z načelnega stališča, ampak odločujejo vedno interese o njih. "Zapadna kultura" — t o je lep napis; ampak če gre človek v štaumo in se zanaša na napise, se bo pogostoma prevaril in kupil margarino, ko plačat pristno maslo.

Vesti o položaju.

Ameriški veleposlanik Gerard je v Švici. Ta navidezno malopomembna vest je vendar zelo važna, ker nas rešuje vsaj ene nevarnosti. Zadnji teden so prihajale zelo vznemirljive vesti v Washington. Pravile so, da zadržuje nemška vlada Gerarda, ameriške vjetnike z ladje Yarrowdale in druge Američane kot talce, dokler ne bo na jasnem o usodi nemškega veleposlanika grofa Bernstorffa in nemških, v Ameriki interniranih ladij. Prava uganka je nastala, ko so prihajala nasprotna poročila, ena trdeča, da je Gerard že v Švici, druga pa pripovedujoča, da sploh še ni zapustil Berlina; ameriška vlada pa baje ni imela nobene vesti od njega.

Zdaj je ta afera, v kateri je tičala resnično velika nevarnost, rešena. Gerard je prišel v nedeljo ob 4. popoldne v Schaffhausen v Švici, kjer so ga sprejeli ameriški poslaniki v Švici Pleasant A. Storal in dva zastopnika švicarske armade. Razun njegovih uradnikov se je z njim odpelalo 110 Američanov. Okrog 200 Američanov, ki

še niso mogli izpolniti formalnosti, da bi dobili potne liste, je še v Berlinu.

Kitajska vlada je poslala Nemčiji noto, v kateri ostro protestira proti brezobzirnemu vojskovanju s submarinkami, ker se postavlja s tem v nevarnost življenja in imetje kitajskih državljanov. Nota pravi, da je že mnogo Kitajcev prišlo ob življenje, ker prestopa Nemčija določbe mednarodnega prava. Če ne bo nemška vlada vpoštevata protesta, grozi Kitajska, da prekine diplomatske stike z Nemčijo.

Zadnje neuradne vesti trdijo, da je Kitajska res prekinila diplomatske stike z Nemčijo.

Japonska vlada namerava prihodnje dni izdati ukaz, ki prepove japonskim državljanom vsako trgovino s centralnimi silami.

Neuradne vesti iz Amsterdama pravijo, da je

Viljem pozval kancelarja Bethmann Hollwega ter visoke vojaške in mornariške funkcionarje na posebno konferenco. Ugiba se, da se bodo na tej konferenci posvetovali o novem načinu nemškega mornariškega vojskovanja in o možnosti, da bi se z nevtralnimi državami pobotali o izpremembi določb v zadnji nemški noti.

Sočasno prihajajo v Washington neoficijalne vesti, da hoče Nemčija povabiti Ameriko, naj poda predloge, kako bi bilo mogoče preprečiti vojno. Uradniki državnega oddelka pravijo, da je odnehanje od brezobzirne porabe submarink neizogiben pogoj za obnovitev prijateljskih odnosov med obema deželama; vendar so pa vesti o nameravani nemški konferenci pomnožile upanje, da se prepreči vojna.

Slišati je o predlogih, ki jih ima baje Nemčija pripravljene za Ameriko. Pravijo, da gisejajo sledeče:

Ameriškim potniškim ladjam se dovoli neoviran prevoz skozi vojni pas.

Ameriškim tovarnim ladjam, ki ne vozijo kontrabanta, se ne bodo delale nobene sitnosti. Zedinjene države naj označijo ladje, ki ne vozijo kontrabanta, in vladna garancija jim zanjami varnost.

Švicarski poslanik dr. Ritter, ki zastopa sedaj nemške interese, je bil baje v nedeljo pri vladi in je izjavil, da je nemška vlada pripravljena vzeti v pretres vsako sugestijo Zedinjenih držav, ki bi bila primerna, da se zavarujejo ameriške ladje in življenje ameriških državljanov.

Vlada republike Uruguay je v svojem odgovoru na pemsko noto izjavila, da odklanja načelo novega nemškega vojskovanja na morju. Predsedniku Wilsonu je uruguayški zunanji minister naznanil, da se je vlada republike že prej izjavila za načelo Zedinjenih držav, ki so prevzele zaščito nevtralnih interesov in pravic.